

การวัดมูลค่าและการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

พิมพ์พนา ปิตรวัชชัย*
ภาวิณี มะโนวรรณ**
วิศรุต ศรีบุญนาค*

บทคัดย่อ

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน อนุญาตให้รับรู้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด เนื่องจากความไม่แน่นอนในประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต หลักการในการวัดมูลค่าที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมช่วยให้สามารถวัดมูลค่าได้ หลักการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิธีการวัดมูลค่าด้วยรายได้ และวิธีการวัดมูลค่าด้วยราคาทุน

คำสำคัญ : สินทรัพย์ไม่มีตัวตน การวัดมูลค่า

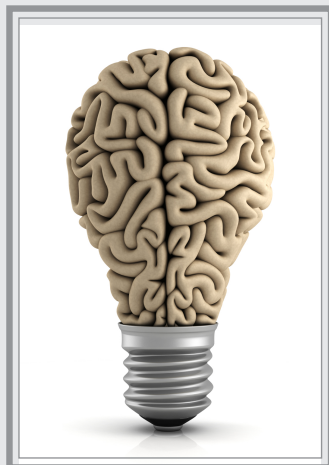
บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) นำเสนอหลักการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (2) นำเสนอหลักการในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (3) นำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ารายการบางรายการก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตที่สามารถวัดมูลค่าได้ในเชิงวิชาการ และสามารถแยกจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจโดยรวม (4) นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับลักษณะเชิงคุณภาพที่ทำให้ข้อมูลบัญชีมีประโยชน์ในการตัดสินใจ และ (5) ผลกระทบจากปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล ในสภาพแวดล้อมที่การรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีข้อจำกัด

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

The Thai Accounting Standards No. 38, Intangible Assets, permit the recognition of internally-generated intangible assets under limited circumstances because of uncertainties involving future economic benefits. Valuation principles present in the literature allow the measurement of intangible asset value. Such principles include income and cost approaches to fair value determination.

The objectives of this paper are (1) to present the recognition principles for intangible assets, (2) to demonstrate the principles applicable to intangible asset valuation, (3) to present empirical evidence that future economic benefits from certain expenditures can be measured and that the value can be separated from other business development expenditures, (4) to provide arguments on the decision-usefulness of accounting information, and (5) to address the consequences of information asymmetry problems in the environment in which intangible asset recognition are subject to stringent conditions.

Keywords : Intangible Assets, Measurement

แม้บทการบัญชีกำหนดให้การรายงานทางการเงิน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้กิจการแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานสูงเกินจริง หลักการในการรับรู้และวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน จึงกำหนดให้กิจการสามารถรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นเองภายในกิจการภายใต้ข้อจำกัด แต่ให้รับรู้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการรวมธุรกิจและที่ได้จากการแลกเปลี่ยนที่มีเนื้อหาเชิงพาณิชย์ด้วยมูลค่า ยุติธรรม (Fair value) ภายหลังจากการรับรู้รายการ เมื่อเริ่มแรก กิจการจะเลือกใช้วิธีการตีราคาใหม่ (Revaluation model) ได้ โดยต้องกำหนดมูลค่ายุติธรรมตามราคาตลาด ทำให้กิจการใช้วิธีการบัญชีดังกล่าวได้ ต่อเมื่อสามารถอ้างอิงมูลค่ายุติธรรมจากตลาดซื้อขายคล่องเท่านั้น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ (1) นำเสนอหลักการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (2) นำเสนอหลักการในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (3) นำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ารายจ่ายบางรายการก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตที่สามารถวัดมูลค่าได้ในเชิงวิชาการ และสามารถแยกจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจโดยรวม และ (4) นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับลักษณะเชิงคุณภาพที่ทำให้ข้อมูลบัญชีมีประโยชน์ในการตัดสินใจ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจและความเชื่อถือได้ โดยชี้ให้เห็นถึงหลักฐานเชิงประจักษ์จากงานวิจัยว่าการไม่รับรู้รายการดังกล่าวไม่ได้ทำให้งบการเงินมีประโยชน์ในการตัดสินใจ

มากขึ้น แต่กลับส่งผลให้นักลงทุนและนักวิเคราะห์ หลักทรัพย์ไม่สามารถใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลที่ เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีข้อมูลดีกว่าสามารถทำรายการค้า เพื่อให้ได้ประโยชน์บนความเสียเปรียบของผู้ที่มีข้อมูล ต่ำกว่า

หลักการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

สินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามนิยามในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน คือสินทรัพย์ที่ไม่เป็นตัวตนที่สามารถระบุได้ และไม่มีลักษณะทางกายภาพ สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่กิจการจะรับรู้ได้ ต้องเป็นไปตามนิยามและเงื่อนไขในการรับรู้รายการตาม แม้บทการบัญชีที่กำหนดนิยามของสินทรัพย์ว่าเป็น “ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต” กิจการสามารถรับรู้รายการสินทรัพย์ได้เมื่อ รายการนั้นเป็นไปตามเงื่อนไข 2 ข้อ ได้แก่ (1) มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต และ (2) สินทรัพย์นั้นมีราคาทุนหรือมูลค่าที่สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้รายจ่ายที่มีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตไม่ได้รับการรับรู้เป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการ เว้นแต่

รายจ่ายจากการพัฒนาซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนซึ่งจะได้รับการรับรู้เป็นสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน^{1 2}

ภายหลังจากการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในงบแสดงฐานะการเงินแล้ว กิจการสามารถเลือกใช้วิธีราคาทุน (Cost model) หรือวิธีการตีราคาใหม่ (Revaluation model) ในการวัดมูลค่าเพื่อแสดงรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในงบการเงิน แต่มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 กำหนดให้กิจการที่เลือกใช้วิธีการตีราคาใหม่ต้องอ้างอิงมูลค่ายุติธรรมกับราคาที่ได้จากตลาดซื้อขายคล่องทำให้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ไม่ได้ซื้อขายในตลาดซื้อขายคล่องไม่สามารถแสดงด้วยมูลค่ายุติธรรมในงบการเงินได้ ทั้งที่หลักการวัดมูลค่ายุติธรรมมีอยู่ในทางปฏิบัติ และกิจการต้องวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเหล่านั้นเพื่อแยกออกจากค่าความนิยมในการรวมธุรกิจ ข้อกำหนดดังกล่าวจะทำให้เห็นว่า สินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นสามารถวัดมูลค่ายุติธรรมได้อย่างน่าเชื่อถือ ภายใต้อาณาเขตที่ไม่แน่นอนในข้อสมมติที่ใช้ในการวัดมูลค่า

หลักการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน

เทคนิคในการวัดมูลค่ายุติธรรมที่ปรากฏในมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศฉบับที่ 13

เรื่อง การวัดมูลค่ายุติธรรม³ และร่างแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดมูลค่าฉบับที่ 4 เรื่อง การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้แก่ (1) วิธีการวัดมูลค่าโดยการอ้างอิงราคาตลาด (Market approach)⁴ (2) วิธีการวัดมูลค่าโดยใช้รายได้ (Income approach) และ (3) วิธีการวัดมูลค่าโดยใช้ราคาทุน (Cost approach) เนื่องจากประเทศไทยอาจยังไม่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับธุรกรรมการซื้อขายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอย่างแพร่หลาย ซึ่งต่างจากสินทรัพย์ทางการเงินที่มีตลาดซื้อขายคล่องรองรับธุรกรรมซื้อขายหลายรายการ ทำให้หลักการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิธีการวัดมูลค่าโดยใช้รายได้และหลักราคาทุน ซึ่งประกอบด้วยราคาทุนเปลี่ยนแปลง (Replacement cost) หรือราคาทุนสร้างทดแทน (Reproduction cost)

วิธีการวัดมูลค่าโดยใช้รายได้ (Income approach)

หลักการในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามวิธีการวัดมูลค่าโดยใช้รายได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระแสเงินสดหรือกำไรที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่พิจารณาสามารถก่อให้เกิดได้ (หรือกระแสเงินสดหรือต้นทุนที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่พิจารณาสามารถประหยัดได้) ที่คิดลดเป็นมูลค่าปัจจุบันด้วยอัตราคิดลดที่สะท้อนมูลค่าของเงินตามเวลาและความเสี่ยงเฉพาะของสินทรัพย์นั้น

¹ นอกจากรายการดังกล่าวแล้ว กิจการสามารถรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนต่อไปนี้ได้ (1) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้มาโดยแยกต่างหาก (2) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการรวมธุรกิจ (3) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการอุดหนุนของรัฐบาล และ (4) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการแลกเปลี่ยน กิจการต้องวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ด้วยมูลค่ายุติธรรม

² สินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 3 เรื่อง การรวมธุรกิจ แบ่งได้เป็น 5 ประเภทได้แก่ (1) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เช่น สิทธิบัตรสำหรับเทคโนโลยี (2) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดจากสัญญา เช่น ใบอนุญาต และสัญญาสิทธิให้ใช้สินทรัพย์ (3) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า เช่น ความสัมพันธ์กับลูกค้า และรายชื่อลูกค้า (4) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวข้องกับการตลาด เช่น ชื่อทางการค้า และเครื่องหมายการค้า และ (5) สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ เช่น ภาพยนตร์ และงานประพันธ์

³ เริ่มบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 2556

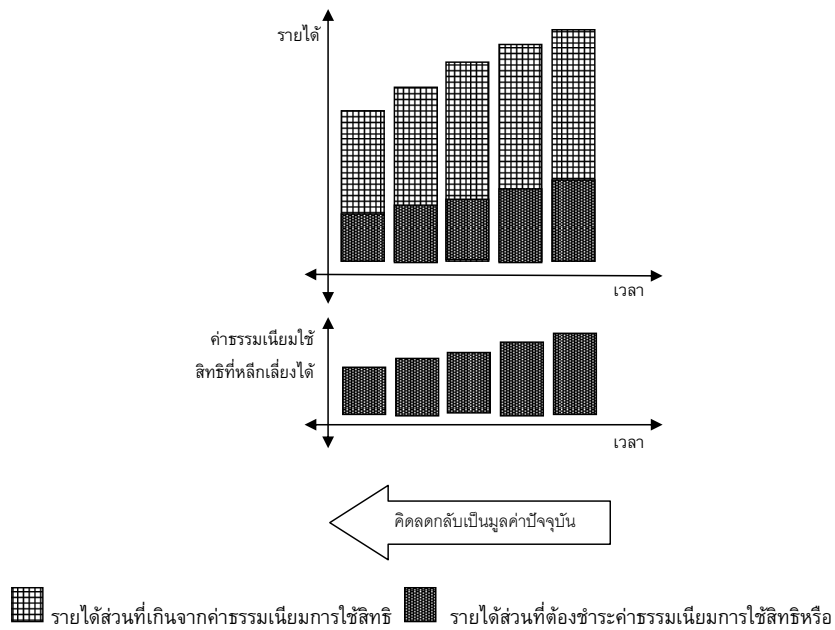
⁴ วิธีการวัดมูลค่าโดยการอ้างอิงราคาตลาด (Market Approach) สามารถทำได้โดยอ้างอิงจากราคาของสินทรัพย์นั้นๆ ที่มีอยู่ในตลาด จึงไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดในบทความนี้

อัตราคิดลดสำหรับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เหมาะสมควรจะเท่ากับต้นทุนของเงินทุนถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักบวกอัตราผลตอบแทนส่วนเพิ่มเล็กน้อยเพื่อสะท้อนความเสี่ยงของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์ดำเนินงานสุทธิของกิจการ⁵ บทความนี้จะนำเสนอวิธีการวัดมูลค่าโดยใช้รายได้ 3 วิธี

(1) วิธีค่าธรรมเนียมใช้สิทธิที่หลีกเลี่ยงได้ (Relief from royalty approach)

วิธีค่าธรรมเนียมใช้สิทธิที่หลีกเลี่ยงได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่าธรรมเนียมใช้สิทธิในสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่กิจการจะต้องชำระเพื่อให้ได้มาซึ่งสินทรัพย์ดังกล่าว ดังนั้นกิจการที่มีสินทรัพย์ดังกล่าวจะสามารถวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวได้จากต้นทุนที่สามารถประหยัดได้ (ดูรูปที่ 1)

รูปที่ 1 การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ตามวิธีค่าธรรมเนียมใช้สิทธิที่หลีกเลี่ยงได้

⁵ ต้นทุนของเงินทุนสำหรับกิจการ ได้แก่ ต้นทุนของเงินทุนถ่วงเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted average cost of capital) ซึ่งสะท้อนต้นทุนของเงินทุนสำหรับสินทรัพย์ดำเนินงานทั้งหมดของกิจการ ได้แก่ ทุนหมุนเวียน สินทรัพย์ที่มีตัวตน และสินทรัพย์ไม่มีตัวตน เนื่องจากความเสี่ยงเกี่ยวกับกระแสเงินสดที่ทุนหมุนเวียนและสินทรัพย์ที่มีตัวตนควรต่ำกว่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ดังนั้นอัตราคิดลดที่เหมาะสมสำหรับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนน่าจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์ทั้งหมดของกิจการ

ตัวอย่างที่ 1 บริษัท สวัสดิ์ จำกัด มีสิทธิบัตรที่ให้ความคุ้มครองผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่งเป็นเวลา 10 ปี หากกิจการไม่มีสิทธิบัตรดังกล่าวและจะต้องทำสัญญาขอใช้สิทธิแล้ว กิจการต้องทำสัญญาขอใช้สิทธิในการผลิตสินค้าดังกล่าว และต้องเสียค่าธรรมเนียมการใช้สิทธิคิดเป็นร้อยละ 3 ของรายได้ในแต่ละปีในช่วง 10 ปี หากกิจการคาดว่า กิจการจะสามารถก่อให้เกิดรายได้จากการขายสินค้าที่ได้รับบริการคุ้มครองดังกล่าวปีละ 100 บาท สมมติให้อัตราคิดลดที่เหมาะสมเท่ากับ 10% มูลค่าปัจจุบันของค่าธรรมเนียมที่หลีกเลี่ยงได้คิดเป็นจำนวนเงินเท่ากับ

$$\begin{aligned} & \text{รายได้ 100 บาท} \times \text{ค่าธรรมเนียม 3\%} \\ & \times (\text{PVA } 10\%, 10 \text{ งวด}) 6.14457 = 18.43 \text{ บาท} \end{aligned}$$

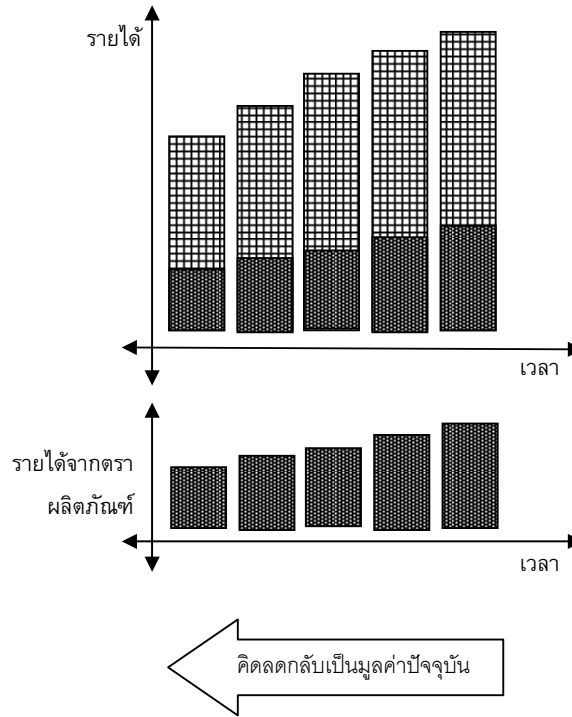
วิธีนี้เหมาะสำหรับการประเมินมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนประเภทสิทธิ (เช่น สูตรการผลิต เป็นต้น) ที่กิจการสามารถประหยัดได้จากการมีสินทรัพย์ไม่มีตัวตน โดยสมมติว่าหากกิจการต้องขอใช้สิทธิจากผู้อื่นโดยจ่ายชำระค่าธรรมเนียมใช้สิทธิเป็นสัดส่วนของรายได้แล้ว กิจการจะต้องชำระค่าธรรมเนียมใช้สิทธิดังกล่าวเป็นจำนวนเงินเท่าใด ผู้ประเมินราคาจะพยากรณ์รายได้หรือกระแสเงินสดที่กิจการจะได้รับ และคำนวณค่าปัจจุบันของค่าธรรมเนียมใช้สิทธิที่กิจการสามารถหลีกเลี่ยงได้จากการที่กิจการมีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าว

(2) วิธีกระแสเงินสดส่วนเพิ่ม (Incremental cash flows method)

วิธีการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามวิธีกระแสเงินสดส่วนเพิ่มพิจารณากระแสเงินสดที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนสามารถก่อให้เกิดได้คิดลดเป็นค่าปัจจุบันด้วยอัตราคิดลดที่สะท้อนต้นทุนของเงินทุนด้วยเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักและความเสี่ยงส่วนเพิ่มที่มากกว่าความเสี่ยงโดยเฉลี่ยของสินทรัพย์ดำเนินงานสุทธิ วิธีนี้เหมาะสำหรับสินทรัพย์ที่สามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดส่วนเพิ่มโดยตรง เช่น เครื่องหมายการค้าหรือมูลค่าของตราผลิตภัณฑ์ เป็นต้น (ดูรูปที่ 2)

การประยุกต์วิธีการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนโดยใช้กระแสเงินสดส่วนเพิ่มสำหรับมูลค่าของตราผลิตภัณฑ์สินค้าที่อยู่นอกงบแสดงฐานะการเงิน ทำได้โดยประมาณการมูลค่าปัจจุบันของรายได้ของสินค้าที่มีตราผลิตภัณฑ์ (ปริมาณขาย x จำนวนขาย) ส่วนที่เกินกว่ารายได้ของสินค้าที่ไม่มีตราผลิตภัณฑ์ หักด้วยต้นทุนของเครื่องหมายการค้า มูลค่าปัจจุบันของจำนวนเงินของกำไรส่วนเกินจะสะท้อนให้เห็นถึงกำไรที่เกิดจากเครื่องหมายการค้า

รูปที่ 2 การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามวิธีกระแสเงินสดส่วนเพิ่ม

 รายได้จากการขายสินค้าไม่มีตราผลิตภัณฑ์ รายได้จากการขายสินค้าส่วนเพิ่มที่เกิดจากตราผลิตภัณฑ์

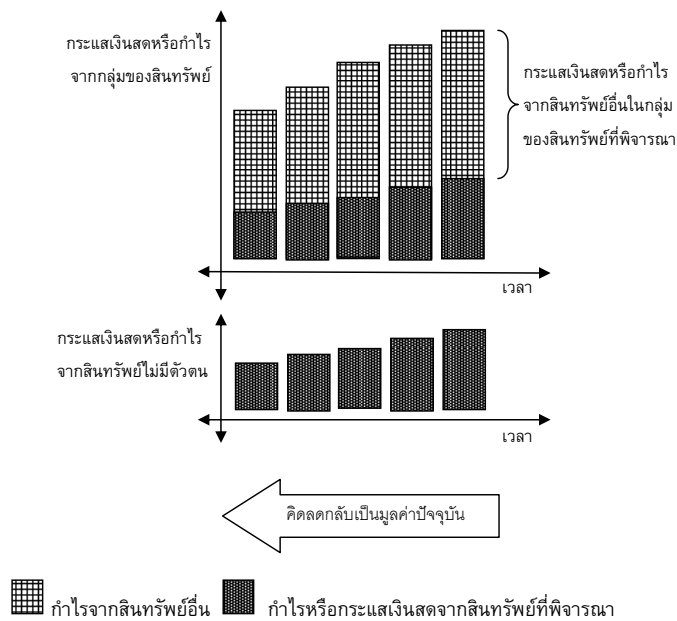
ตัวอย่างที่ 2 บริษัท สวีสวี จำกัด ผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อผลิตภัณฑ์สวีสวีและจัดจำหน่ายสินค้าดังกล่าวในราคาชิ้นละ 12 บาท สินค้าที่คล้ายคลึงกันที่ไม่มีชื่อผลิตภัณฑ์สามารถขายได้หน่วยละ 10 บาท กิจการคาดว่าจะขายสินค้าได้ปีละ 100 ชิ้น (สมมติให้กิจการสามารถขายสินค้าได้ในจำนวนเท่าเดิมหากกิจการจะผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ไม่มีชื่อผลิตภัณฑ์) สมมติให้สินค้าดังกล่าวจะก่อให้เกิดรายได้จากการขายได้เป็นเวลา 10 ปี อัตราคิดลดที่เหมาะสมเท่ากับ 10% และค่าตัดจำหน่ายมูลค่าของชื่อผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนเงินปีละ 40 บาท มูลค่าของชื่อผลิตภัณฑ์ที่อยู่นอกงบแสดงฐานะการเงินสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} & \{ [\text{รายได้ส่วนเพิ่ม (12 บาท - 10 บาท)} \\ & \times \text{ปริมาณขาย 100 ชิ้น}] - \text{ค่าตัดจำหน่าย 40 บาท} \} \\ & \times \text{PVA (10\%, 10 ปี)} 6.14457 = 983.13 \text{ บาท} \end{aligned}$$

(3) วิธีการส่วนเกิน (Multi-period excess earnings method)

วิธีการส่วนเกินมีความคล้ายคลึงกับวิธีการกระแสเงินสดส่วนเพิ่มคือการพิจารณากระแสเงินสดหรือกำไรในอนาคต ความแตกต่างที่สำคัญอยู่ที่วิธีการส่วนเกินจะใช้ในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่จะต้องใช้ร่วมกับสินทรัพย์อื่นในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดหรือกำไรในอนาคต โดยสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นต้องมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน เช่น ความสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งผู้ประเมินไม่สามารถระบุจำนวนเงินของกระแสเงินสดที่ก่อให้เกิดได้โดยตรง แต่ความสัมพันธ์กับลูกค้าดังกล่าวสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดหรือกำไรในอนาคตได้เมื่อได้ใช้ร่วมกันกับสินทรัพย์หรือกลุ่มของสินทรัพย์อื่น (ดูรูปที่ 3)

รูปที่ 3 การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามวิธีการส่วนเกิน

ในการนำวิธีกำไรส่วนเกินไปประยุกต์ในการวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจากการรวมธุรกิจ เช่น ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer relationship) ผู้ประเมินราคาจะทำพยากรณ์กระแสเงินสดสำหรับกลุ่มของสินทรัพย์รวมถึงรายการความสัมพันธ์กับลูกค้า เข้าไปด้วย เมื่อหักผลตอบแทนจากสินทรัพย์ดำเนินงานอื่นที่ส่งผลต่อกระแสเงินสดหรือกำไรออกไปทั้งหมดแล้ว กำไรส่วนเกินที่เหลืออยู่นั้นจะเป็นผลจากรายการความสัมพันธ์กับลูกค้า ผู้ประเมินจึงจะสามารถวัดมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนดังกล่าวก่อให้เกิดขึ้นได้ เงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำให้การประเมินได้ผลที่น่าเชื่อถือมากขึ้นคือความมีสาระสำคัญของรายการนั้น รายการนั้นต้องเป็นรายการที่สำคัญต่อการดำเนินงานและส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดจำนวนมาก แม้ว่าผู้บริหารเองจะไม่สามารถระบุจำนวนเงินที่สินทรัพย์นั้นก่อให้เกิดขึ้นได้โดยตรง

ตัวอย่างที่ 3 กิจการดำเนินการซื้อธุรกิจและคาดว่าจะได้รับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่สำคัญคือความสัมพันธ์กับลูกค้า กิจการคาดว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดมูลค่าร่วมกับสินทรัพย์อื่นที่ปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงินของกิจการที่ซื้อมา โดยกิจการที่ซื้อมาคาดว่าจะก่อให้เกิดกำไรได้ปีละ 120 บาทเป็นเวลา 10 ปี ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมที่ส่งผลต่อกำไรในแต่ละปีมีจำนวนเงินเท่ากับ 100 บาท (อาจคำนวณได้จากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมเป็นต้น) สมมติให้อัตราคิดลดที่เหมาะสมเท่ากับ 10% การคำนวณมูลค่าของความสัมพันธ์กับลูกค้าแสดงได้ดังนี้

$$\begin{aligned} & (\text{กำไรรวม } 120 \text{ บาท} - \text{กำไรจากสินทรัพย์อื่น } 100 \text{ บาท}) \\ & \times \text{PVA} (10\%, 10 \text{ ปี}) 6.14457 \\ & = 122.891 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ในประเทศไทย กิจการบางแห่งรายงานมูลค่าของความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ตัวอย่างเช่น บริษัท ไทยยูเนี่ยนโปรดัชัน โปรดักส์ จำกัด (มหาชน)

รายงานมูลค่าของความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ได้รับจากการรวมธุรกิจเป็นจำนวนเงิน 50 ล้านบาท ประกอบด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันรวมธุรกิจ 141 ล้านบาท สุทธิจากค่าตัดจำหน่ายสะสม 91 ล้านบาท เมื่อสิ้นสุทธอรรถยะเวลาดำเนินงานปี พ.ศ. 2552 รายการดังกล่าวแสดงด้วยวิธีราคาทุนและตัดจำหน่ายไปตามอายุการให้ประโยชน์ วิธีการดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากิจการประเมินว่าความสัมพันธ์กับลูกค้ามีอายุการให้ประโยชน์ที่ทราบได้แน่นอน (Definite useful life)

บริษัท กูเกิ้ล จำกัด (มหาชน) ทำธุรกรรมการรวมธุรกิจ 44 บริษัท และรับรู้รายการความสัมพันธ์กับลูกค้าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 166 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2553 ในวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี กิจการแสดงผลมูลค่าของความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นจำนวนเงิน 550 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันรวมธุรกิจ 950 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สุทธิจากค่าตัดจำหน่ายสะสม 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

วิธีการวัดมูลค่าโดยใช้ราคาทุน (Cost approach)

ในกรณีที่การวัดมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนทำได้ยากเนื่องจากผู้ประเมินไม่สามารถระบุกระแสเงินสดที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนก่อให้เกิดได้โดยตรง เช่น ซอฟต์แวร์ เป็นต้น การวัดมูลค่ายุติธรรมโดยใช้รายได้ อาจไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติ หากเป็นเช่นนั้นกิจการสามารถวัดมูลค่าของรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้โดยใช้วิธีราคาทุนสร้างทดแทน ในการวัดมูลค่าของซอฟต์แวร์นั้น ผู้ประเมินต้องประมาณจำนวนเงินของทรัพยากรที่ใช้ในการสร้างสินทรัพย์นั้นขึ้นทดแทน รวมถึงผลประโยชน์พนักงานหากต้องว่าจ้างพนักงานเพื่อเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในกรณีที่กิจการสามารถซื้อรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่พิจารณาอยู่นั้นมาทดแทนได้ ผู้ประเมินสามารถใช้ราคาทุนเปลี่ยนแปลงเป็นตัวแทนของมูลค่ายุติธรรม

ความสามารถในการระบุประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในอนาคตและความสามารถในการแยกรายการ จากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจ

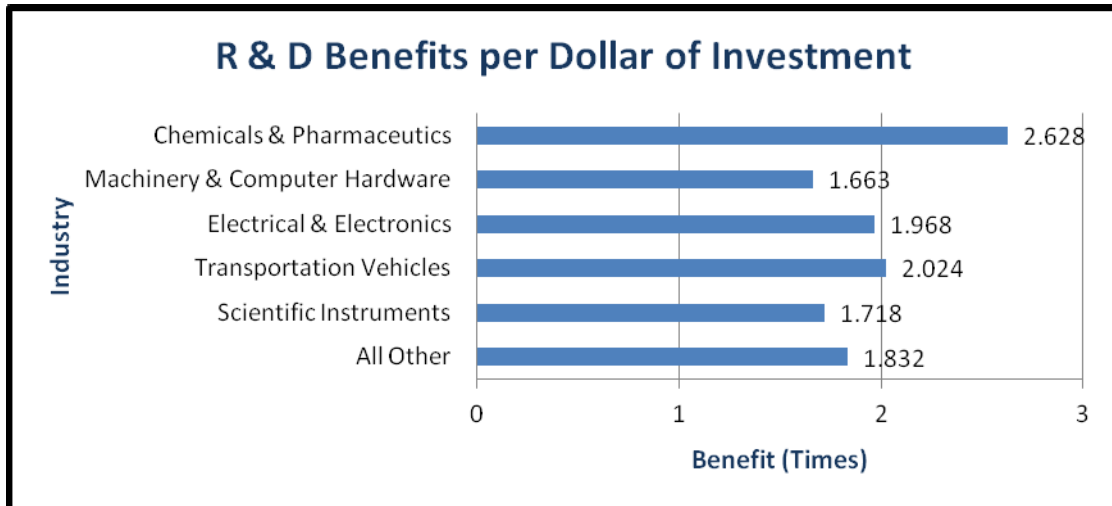
ความสามารถในการระบุประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ในอนาคต

เงื่อนไขในการรับรู้รายการสินทรัพย์ตามแม่บทการบัญชีและการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 กำหนดให้กิจการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้หากมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต สำหรับสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 กำหนดให้กิจการจำแนกประเภทรายการจ่ายเป็นต้นทุนการวิจัยและต้นทุนในการพัฒนา และรับรู้รายการที่จัดประเภทเป็นต้นทุนการวิจัยเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวด ส่วนรายการจ่ายจากการพัฒนาที่เป็นไปตามเงื่อนไขทั้ง 6 ข้อต่อไปนี้ให้รับรู้เป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในงบแสดงฐานะการเงินได้ (1) มีความเป็นไปได้ทางเทคนิคที่กิจการจะทำสินทรัพย์ไม่มีตัวตนให้เสร็จสมบูรณ์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์หรือขายได้ (2) กิจการมีความตั้งใจที่จะทำสินทรัพย์ไม่มีตัวตนให้เสร็จสมบูรณ์และนำมาใช้ประโยชน์หรือขาย (3) กิจการสามารถนำสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นมาใช้ประโยชน์หรือขาย (4) กิจการสามารถแสดงให้เห็นถึงวิธีที่สินทรัพย์ไม่มีตัวตนจะก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต และสามารถแสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนหรือสิ่งที่จะ

เกิดจากสินทรัพย์ไม่มีตัวตนนั้นมีตลาดรองรับอยู่จริง หากกิจการจะนำสินทรัพย์ดังกล่าวไปใช้ภายใน กิจการต้องสามารถแสดงให้เห็นถึงประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่จะได้รับ (5) กิจการมีความสามารถในการจัดหาทรัพยากรด้านเทคนิค ด้านการเงิน และด้านอื่นได้เพียงพอที่จะนำมาใช้เพื่อทำให้การพัฒนาเสร็จสิ้นสมบูรณ์และนำสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมาใช้ประโยชน์หรือนำมาขายได้ และ (6) กิจการมีความสามารถที่จะวัดมูลค่าของรายการจ่ายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่จะเกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาได้อย่างน่าเชื่อถือ แนวปฏิบัติที่รัดกุมดังกล่าวส่งผลให้ต้นทุนการพัฒนาส่วนใหญ่ถูกตัดเป็นค่าใช้จ่ายทันทีที่รายการจ่ายดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต

งานวิจัยทางการบัญชีพบว่าต้นทุนการวิจัยและพัฒนาที่ถูกตัดเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดมีความสัมพันธ์กับกำไรจากการดำเนินงานในอนาคต Lev and Sougiannis (1996) ใช้เทคนิคสมการถดถอยในการประมาณผลกำไรส่วนเพิ่มในอนาคตจากการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต่อดอลลาร์สหรัฐ และพบว่าต้นทุนการวิจัยและพัฒนาแปรผันตรงกับผลการดำเนินงานในอนาคต ผลรวมของประโยชน์ที่กิจการจะได้รับจากเงินลงทุนในต้นทุนการวิจัยและพัฒนาแตกต่างกันไปตามอุตสาหกรรม โดยการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาจะก่อให้เกิดกำไรในอนาคตได้ประมาณ 2.628 เท่าของต้นทุนการวิจัยและพัฒนาโดยเฉลี่ยสำหรับอุตสาหกรรมเคมีและเวชภัณฑ์ (Chemicals & Pharmaceuticals) (ดูรูปที่ 4)

รูปที่ 4 ประมาณการผลกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต่อดอลลาร์สหรัฐ⁶

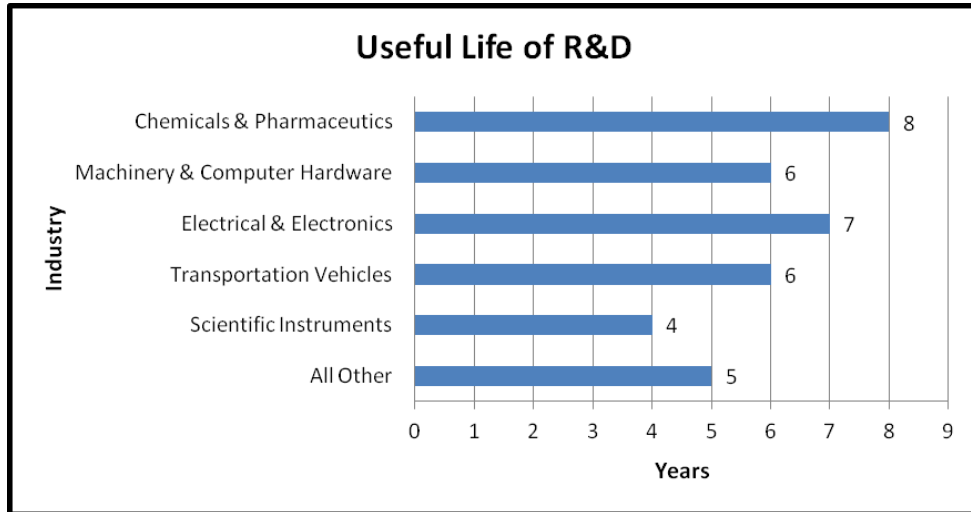

การประเมินประโยชน์ที่จะได้รับจากการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาสามารถทำได้ในระดับกิจการ และแสดงให้เห็นว่าผู้วิเคราะห์สามารถประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจากต้นทุนการวิจัยโดยเฉลี่ยของกิจการได้นอกจากนั้นงานวิจัยดังกล่าวยังพบว่าระดับความสัมพันธ์

ระหว่างผลกำไรในขนาดกับการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา มีนัยสำคัญทางสถิติยาวนานถึง 8 ปี สำหรับอุตสาหกรรมเคมีและเวชภัณฑ์ (ดูรูปที่ 5) ข้อมูลดังกล่าวน่าจะใช้เป็นพื้นฐานการในการตัดจำหน่ายต้นทุนของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้

⁶ อ้างอิงข้อมูลจาก Table 3 R&D amortization rates of all sample industries for 1991, Lev, Baruch, and Theodore Sougiannis, "The Capitalization, Amortization, and Value-relevance of R&D", Journal of Accounting and Economics, Volume 21, 1996, p.107-138.

รูปที่ 5 ประมาณการอายุการให้ประโยชน์จากต้นทุนการวิจัยและพัฒนา⁷

การศึกษาเชิงวิชาการชี้ให้เห็นว่าต้นทุนการวิจัยและพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในอนาคต และสามารถประมาณได้ แต่แนวปฏิบัติทางการบัญชีในมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 38 กำหนดให้ต้นทุนการวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลาที่เกิดรายการขึ้น ทำให้งบแสดงฐานะการเงินไม่สามารถสะท้อนรายการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในอนาคตได้ ผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่มอ้างว่าการรับรู้รายการต้นทุนการวิจัยและพัฒนาที่มีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต เป็นสินทรัพย์อาจทำให้งบการเงินขาดความเชื่อถือได้ ซึ่งแม้บทการบัญชีกำหนดให้หมายถึง ความปราศจากข้อผิดพลาดที่มีสาระสำคัญและความลำเอียง ที่จะทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเชื่อถือได้ว่าข้อมูลนั้น เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของข้อมูลที่ต้องการให้แสดง

นอกจากต้นทุนการวิจัยและพัฒนาแล้ว งานวิจัยเชิงวิชาการส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่ารายจ่ายในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตเช่นเดียวกับรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนา Bublitz and Ettredge (1989) พบว่าประโยชน์จากรายจ่ายในการโฆษณามีอายุสั้นกว่าการวิจัยและพัฒนา รายจ่ายจากการโฆษณามีความสัมพันธ์กับผลการประกอบการของกิจการในอนาคตประมาณ 2 ปีโดยเฉลี่ย นอกจากนี้ Trueman, Wong และ Zhang (2000) ยังพบว่านักลงทุนกำหนดราคาหลักทรัพย์เสมือนว่ารายจ่ายดังกล่าวเป็นการลงทุนที่ให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายที่หมดประโยชน์แล้ว

⁷ อ้างอิงข้อมูลจาก Table 3 R&D amortization rates of all sample industries for 1991, Lev, Baruch, and Theodore Sougiannis, "The Capitalization, Amortization, and Value-relevance of R&D", Journal of Accounting and Economics, Volume 21, 1996, p.107-138.

ความสามารถในการแยกรายการออกจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจ

นอกเหนือจากรายจ่ายจากการวิจัยและพัฒนาส่วนใหญ่แล้ว มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 ไม่อนุญาตให้กิจการรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายใน เช่น ชื่อผลิตภัณฑ์ (Brand name) รวมถึงรายการอื่นที่โดยเนื้อหาแล้วคล้ายคลึงกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตน แม้ว่ารายจ่ายดังกล่าวอาจก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต แต่รายจ่ายสำหรับรายการดังกล่าวไม่สามารถแยกจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจโดยรวม⁸ แต่กิจการต้องรับรู้มูลค่าของรายการดังกล่าวที่จ่ายซื้อในธุรกรรมการรวมธุรกิจตามมาตรฐานการรายงานการเงินฉบับที่ 3 เรื่องการรวมธุรกิจ ที่กำหนดให้กิจการต้องระบุและรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการรวมธุรกิจ แม้ว่ากิจการที่ถูกซื้อในการรวมธุรกิจดังกล่าวอาจไม่เคยรับรู้รายการดังกล่าวมาก่อน เช่น ชื่อผลิตภัณฑ์ (ดูย่อหน้าที่ 13 ของมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับดังกล่าว) มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 สรุปว่าชื่อผลิตภัณฑ์ไม่สามารถวัดมูลค่าแยกต่างหากจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจได้ จึงไม่ได้รับรู้รายการเป็นสินทรัพย์ แต่ผู้เขียนเห็นว่าหากกิจการไม่สามารถวัดมูลค่าของชื่อผลิตภัณฑ์แยกต่างหากจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจได้ ก็ไม่น่าจะระบุรายการดังกล่าวแยกต่างหากได้ในการรวมธุรกิจตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 3

บริษัท ไทยยูเนี่ยน โฟรเซน ฟู้ดส์ จำกัด (มหาชน) รายงานสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการรวมธุรกิจ ซึ่งมีรายการเครื่องหมายการค้าเป็นจำนวนเงิน 579 ล้านบาท

ประกอบด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่รวมธุรกิจ 866 ล้านบาทและค่าตัดจำหน่ายสะสมเป็นจำนวนเงิน 287 ล้านบาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2552 การรายงานดังกล่าวน่าจะชี้ให้เห็นว่ามูลค่าของเครื่องหมายการค้าสามารถแยกต่างหากจากต้นทุนในการพัฒนาธุรกิจ ในทางปฏิบัติ

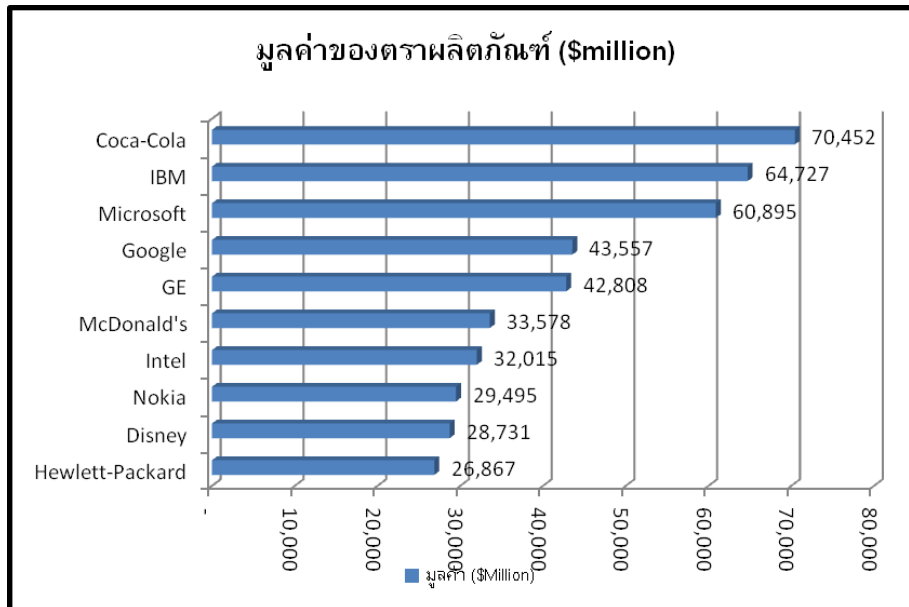
บริษัท กูเกิล จำกัด (มหาชน) รับรู้มูลค่าชื่อผลิตภัณฑ์ (Trade names) เป็นจำนวนเงิน 61 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2553 จากการรวมธุรกิจ และในวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี บริษัทรายงานมูลค่าชื่อผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนเงินรวม 85 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประกอบด้วยมูลค่ายุติธรรม ณ วันที่รวมธุรกิจ 283 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สหราชอาณาจักรตัดจำหน่ายสะสมเป็นจำนวนเงิน 198 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ผลจากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 ที่ไม่อนุญาตให้กิจการรับรู้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนประเภทมูลค่าของตราผลิตภัณฑ์อาจก่อให้เกิดความผิดพลาดและความลำเอียงที่มีสาระสำคัญได้ ข้อมูลเกี่ยวกับประมาณมูลค่าตราผลิตภัณฑ์ (Brand value) จากเว็บไซต์ของอินเทอร์เน็ตที่ประเมินมูลค่าของชื่อผลิตภัณฑ์และตีพิมพ์รายงานดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง⁹ การมีผู้ติดตามข้อมูลในวงกว้างแสดงให้เห็นว่าข้อมูลดังกล่าวน่าจะมีประโยชน์ในการตัดสินใจของบุคคลกลุ่มต่างๆ รายงานจากเว็บไซต์ของอินเทอร์เน็ตแบรนด์ ในปี พ.ศ. 2553 ชี้ให้เห็นว่ามูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดภายในกิจการจากมูลค่าของตราผลิตภัณฑ์ของบริษัทโคคา-โคลา มีมูลค่าสูงถึงกว่า 7 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ (ดูรูปที่ 6)

⁸ ย่อหน้า 63-64 ของมาตรฐานการบัญชีฉบับดังกล่าว

⁹ วิธีการที่ใช้ในการประมาณมูลค่าของชื่อผลิตภัณฑ์เป็นวิธีการเฉพาะที่ได้จากปัจจัยที่กิจการประเมินขึ้น ซึ่งประกอบด้วยมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ บทบาทของชื่อผลิตภัณฑ์ และความเข้มแข็งของชื่อผลิตภัณฑ์ ผู้อ่านสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ของอินเทอร์เน็ตแบรนด์ที่ <http://www.interbrand.com>

รูปที่ 6 มูลค่าของตราผลิตภัณฑ์ (Brand value) สูงสุด 10 อันดับแรก¹⁰

ลักษณะเชิงคุณภาพที่ทำให้ข้อมูลบัญชีมีประโยชน์ในการตัดสินใจ: ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเชื่อถือได้

แม้บทการบัญชีกำหนดว่าข้อมูลบัญชีจะแสดงฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานอย่างถูกต้องตามควร (Fair presentation) เมื่อข้อมูลมีลักษณะเชิงคุณภาพหลัก 2 ประการ ได้แก่ (1) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) และ (2) ความเชื่อถือได้ (Reliability) ดังนั้น การที่แนวปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 อนุญาตให้รับรู้รายการสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการภายใต้เงื่อนไขที่จำกัดของต้นทุนการพัฒนา และไม่อนุญาตให้ใช้วิธีราคาที่เป็นใหม่สำหรับสินทรัพย์ไม่มี

ตัวตนที่ไม่มีราคาจากตลาดซื้อขายคล่อง อาจมีผลต่อประโยชน์ในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ

ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

งานวิจัยทางการบัญชีพบความสัมพันธ์ระหว่างราคาของหลักทรัพย์และประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากต้นทุนการวิจัยและพัฒนา (Sougiannis, 1994) งานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่านักลงทุนกำหนดราคาหลักทรัพย์โดยพิจารณาประโยชน์เชิงเศรษฐกิจที่จะได้รับในอนาคต และแสดงให้เห็นว่าข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการวิจัยและพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุน หลักฐานเชิงประจักษ์อื่นยังสนับสนุนสมมติฐานว่า นักลงทุนประเมินต้นทุนค่าโฆษณา ต้นทุนการวิจัยและ

¹⁰ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเบราว์เซอร์ปี ค.ศ. 2010 (<http://www.interbrand.com>)

พัฒนาเป็นเงินลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนดังกล่าวกับราคาหลักทรัพย์ที่แปรผันตรงระหว่างกัน [ดูตัวอย่างจาก Bublitz and Ettredge (1989) และ Trueman, Wong, and Zhang (2000)]

รูปที่ 6 แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการจากมูลค่าของตราผลิตภัณฑ์ของบริษัท โคคา-โคล่า มีจำนวนเงินประมาณ 70,452 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มูลค่าดังกล่าวน่าจะมีสาระสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ขณะที่บแสดงฐานะการเงินของบริษัทโคคา-โคล่ารายงานสินทรัพย์รวมเป็นจำนวนเงินประมาณ 72,921 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2553 ดังนั้นหากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากประมาณการมูลค่าของตราผลิตภัณฑ์มีจำนวนเงินที่ไม่มีสาระสำคัญมากนัก เมื่อเทียบกับมูลค่าของชื่อผลิตภัณฑ์ทั้งหมด การไม่รับรู้มูลค่าของรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจอย่างมีสาระสำคัญ

ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องต้องมีสาระสำคัญ (Materiality) แม้บทการบัญชีระบุว่าข้อมูลบัญชีจะมีสาระสำคัญหากการไม่แสดงข้อมูลหรือการแสดงผลผิดพลาดมีผลกระทบต่อผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ งานวิจัยพบว่านักลงทุนตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์อย่างไม่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการวิจัยและพัฒนาที่ไม่ได้สะท้อนเป็นสินทรัพย์ทำให้นักลงทุนกำหนดราคาของกิจการที่มีการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต่ำเกินไป ดังนั้นการลงทุนใน

กิจการที่มีการลงทุนในงานวิจัยและพัฒนาสูงก่อให้เกิดผลตอบแทนเกินกว่าระดับปกติภายหลังจากการควบคุมความเสี่ยงอื่นจากการลงทุน (Chan, Lakonishok and Sougiannis, 2001)

ความเชื่อถือได้

แม้บทการบัญชีระบุว่านิยามของความเชื่อถือได้หมายถึง ความปราศจากข้อผิดพลาดที่มีสาระสำคัญและความลำเอียง ซึ่งทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเชื่อถือได้ว่าข้อมูลนั้นเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของข้อมูลที่ต้องการให้แสดง นิยามข้างต้นจึงทำให้ผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่มประเมินว่าข้อผิดพลาดจากประมาณการจะทำให้ข้อมูลขาดความเชื่อถือได้ แนวปฏิบัติทางการบัญชีในการรับรู้ต้นทุนการวิจัยและพัฒนาเป็นค่าใช้จ่ายก่อให้เกิดความไม่สม่ำเสมอของการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อถือได้ของข้อมูลบัญชี

การวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ไม่มีราคาจากตลาดซื้อขายคล่องเพื่ออ้างอิง จำเป็นต้องอาศัยการวัดมูลค่ายุติธรรมโดยใช้วิธีรายได้ (Income approach) หรือวิธีราคาทุน (Cost approach) โดยมูลค่ายุติธรรมที่ได้จากการประมาณมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ($x_{i,t}$) ซึ่งประกอบด้วยผลรวมของมูลค่าที่แท้จริงของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ($x_{i,t}^*$) และความผิดพลาดจากประมาณการมูลค่ายุติธรรม ($\varepsilon_{i,t}$) สมมติให้กิจการมีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนจำนวน n รายการ (i มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง n) และทำการประมาณมูลค่าของรายการเป็นระยะเวลา k ปี (t มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง k) ดังแสดงในรูปที่ 7

รูปที่ 7 สมการแสดงองค์ประกอบของมูลค่ายุติธรรมที่ได้จากการประมาณการสำหรับสินทรัพย์ n รายการ ในช่วงเวลา k รอบระยะเวลา ในรูปเมตริกซ์

$$\begin{bmatrix} X_{1,1} & \cdots & X_{1,k} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ X_{n,1} & \cdots & X_{n,k} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} X_{1,1}^* & \cdots & X_{1,k}^* \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ X_{n,1}^* & \cdots & X_{n,k}^* \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \varepsilon_{1,1} & \cdots & \varepsilon_{1,k} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \varepsilon_{n,1} & \cdots & \varepsilon_{n,k} \end{bmatrix}$$

หากความผิดพลาดจากการประมาณการไม่มีสาระสำคัญเมื่อเทียบกับมูลค่าที่แท้จริงของสินทรัพย์ ที่อาจต่างไปจากมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์อย่างมีสาระสำคัญ อาจทำให้ข้อมูลในงบแสดงฐานะการเงินไม่ได้สะท้อนฐานะการเงินที่แท้จริงตามหลักการบัญชีที่มุ่งเน้นการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ในงบแสดงฐานะการเงิน หากความผิดพลาดจากการประมาณการมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมีค่าคาดหวังเท่ากับศูนย์ $E(\varepsilon_{i,t}) = 0$ และการกระจายด้วยค่าความแปรปรวน (σ_{ε}^2) จะส่งผลให้ค่าคาดหวังของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนรายการนั้น $E(X_{i,t}) = X_{i,t}^*$

หากการกระจายของค่าความผิดพลาดแต่ละตัวมีการกระจายที่คล้ายคลึงกันและเป็นอิสระต่อกัน (Identically and independently distributed) ความผิดพลาดทั้งหมดจากการประมาณการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอยู่ในแต่ละช่วงเวลาน่าจะหักกลบกันเอง $\sum_{i=1}^n E(\varepsilon_{i,t}) = 0$ ที่จะทำสินทรัพย์ไม่มีตัวตนทั้งหมดมีมูลค่ารวมไม่แตกต่างไปจากผลรวมของมูลค่าที่แท้จริง ณ เวลาใดๆ (t) $\sum_{i=1}^n E(x_{i,t}) = \sum_{i=1}^n x_{i,t}^*$ หากพฤติกรรมของความผิดพลาดในการประมาณการมีลักษณะดังกล่าวแล้ว การรับรู้มูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในงบแสดงฐานะการเงินไม่น่าจะมีความผิดพลาดอย่างมีสาระสำคัญที่จะทำให้ข้อมูลบัญชีสูญเสียความน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์พฤติกรรมของความผิดพลาดในการประมาณการมูลค่าข้างต้นเป็นการพิจารณาความผิดพลาด

ของการประมาณการมูลค่าของกลุ่มของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในช่วงเวลาเดียวกัน ที่อาจทำให้ความผิดพลาดสามารถหักกลบกันไปได้ในช่วงเวลาเดียวกัน แต่ก็เป็นไปไม่ได้ที่ความผิดพลาดในการประมาณมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนแต่ละรายการอาจแปรผันตรงกับรายการอื่น เช่น กิจกรรมที่ประมาณมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนรายการหนึ่งสูง (ต่ำ) จนเกินไปอาจมีแนวโน้มที่จะแสดงรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอีกรายการหนึ่งสูง (ต่ำ) เกินไปด้วยเช่นเดียวกัน ตามที่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความผิดพลาดในการประมาณการมูลค่าสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในช่วงเวลาใดๆ มากกว่าศูนย์ $\rho(\varepsilon_{i,t}, \varepsilon_{j,t}) > 0$ หากเป็นเช่นนั้น มูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนรวมจะไม่เท่ากับมูลค่ารวมที่แท้จริงของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน $\sum_{i=1}^n E(x_{i,t}) \neq \sum_{i=1}^n x_{i,t}^*$ แต่ประสบการณ์ในช่วงเวลาหนึ่งน่าจะช่วยให้ความผิดพลาดลดลงได้

หากพิจารณาพฤติกรรมของความผิดพลาดจากการประมาณการมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนรายการหนึ่งในระยะยาว กิจกรรมน่าจะเรียนรู้จากค่าความผิดพลาดจากการประมาณการในอดีตและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการประมาณมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในช่วงเวลาถัดไป ทำให้ความผิดพลาดจากการประมาณการมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนรายการหนึ่งลดลงในระยะยาว และจะส่งผลให้ความผิดพลาดมีจำนวนเงินที่ไม่มีสาระสำคัญในอนาคต $\lim_{t \rightarrow \infty} E(\varepsilon_{i,t} | \varepsilon_{i,t-\tau}) = 0 \quad (\forall \tau \in [1, t-1])$

และส่งผลให้มูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนรวมเข้าใกล้มูลค่าที่แท้จริงมากขึ้นในช่วงเวลา $\lim_{t \rightarrow \infty} \sum_{i=1}^n E(x_{i,t}) = \sum_{i=1}^n x_{i,t}^*$ สำหรับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนแต่ละรายการ (i)

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 8 เรื่อง นโยบายบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี และข้อผิดพลาด ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าการประมาณการอย่างสมเหตุสมผลเป็นส่วนสำคัญในการจัดทำงบการเงินและไม่ทำให้งบการเงินสูญเสียความน่าเชื่อถือ มุมมองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศตระหนักดีว่าการประมาณการนั้นย่อมมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ ดังนั้นการสร้างข้อสมมติ (Assumptions) อย่างเหมาะสมในการสะท้อนสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน และได้ใช้ข้อสมมตินั้นในการวัดมูลค่าด้วยวิธีที่เหมาะสมแล้ว ข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ได้จากการประมาณการน่าจะมีค่าเชื่อถือได้เช่นเดียวกับรายการอื่น เช่น การตีราคารายการที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ใหม่ เป็นต้น ดังนั้นผู้มีส่วนได้เสียไม่น่าจะกังวลใจเกี่ยวกับความเชื่อถือได้เป็นข้ออ้างเกี่ยวกับความผิดพลาดตามปกติ ในการประมาณการมูลค่า ยุติธรรมนั้น หากความผิดพลาดตามปกติอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

แนวคิดของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 8 สะท้อนให้เห็นว่านิยามของค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ยังมีความกำกวมที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียประยุกต์แนวคิดดังกล่าวไปในทางที่เป็นไปตามความหมายของคำว่า “ความเที่ยง” (Precision) ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ระบุว่าหมายถึงความแม่นยำและสะท้อนตรงกับความเป็นจริง ดังนั้นประมาณการที่มีความผิดพลาดและแตกต่างจากผลที่เกิดขึ้นจริง อาจไม่มีความเที่ยง แต่ประมาณการอาจยังคงความเชื่อถือได้หากประมาณการนั้นตั้งอยู่บนข้อสมมติที่เหมาะสม โครงการปรับปรุง

แม่บทการบัญชีของคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศได้นำประเด็นนี้ไปร่วมพิจารณา โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ออกร่างแม่บทการบัญชีเพื่อขอความเห็นแล้วร่างดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับหลักการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมมากขึ้น และกำหนดให้เป็นคุณลักษณะของข้อมูลทางการบัญชีหลัก แทนคำว่าความเชื่อถือได้ เพราะความกำกวมของค่าความเชื่อถือได้นั้นเอง

หากพิจารณากรณีของการรวมธุรกิจที่กิจการที่ถูกซื้อมีต้นทุนการวิจัยและพัฒนาระหว่างดำเนินการ กิจการผู้ซื้อจะต้องชำระเงินหรือสิ่งตอบแทนอื่นเพื่อให้ได้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นจากการวิจัยและพัฒนาด้วยแม้ว่ารายการดังกล่าวจะไม่ได้แสดงอยู่ในงบการเงินของกิจการที่ถูกซื้อในการรวมธุรกิจนั้นหมายความว่า การวิจัยและพัฒนาระหว่างดำเนินการมีมูลค่า แต่มาตรฐานการบัญชีกลับไม่รับรู้รายการดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ด้วยเหตุผลต่างๆ ที่กล่าวถึงก่อนหน้า การไม่รับรู้รายการจะทำให้งบการเงินขาดความเชื่อถือได้จากมุมมองของการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม เนื่องจากรายการที่เป็นไปตามนิยามของสินทรัพย์จะไม่ได้รับการแสดงในงบแสดงฐานะการเงินอย่างเหมาะสม แต่กลับได้รับการพิจารณาให้รับรู้เป็นค่าใช้จ่าย

แม่บทการบัญชีอธิบายว่าข้อมูลทางการเงินอาจไม่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของรายการที่ต้องการให้แสดงเนื่องจากความซับซ้อนในการวัดมูลค่าของรายการ ทั้งที่หลักการในการวัดมูลค่ามีปรากฏอยู่ (ผู้อ่านสามารถค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้จาก International Valuation Standards Council, 2009) ดังนั้นผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ อาจไม่ได้ตระหนักว่าการรับรู้มูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเท่ากับศูนย์นั้นก่อให้เกิดความผิดพลาดและความลำเอียง

มากกว่าการรับรู้รายการและทำให้งบการเงินขาดความเชื่อถือได้มากกว่าการรับรู้รายการ¹¹

ผลกระทบจากปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Information asymmetry)

การไม่รับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนสามารถก่อให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างผู้ที่มีข้อมูลภายในกิจการและนักลงทุนที่มีข้อมูลน้อยกว่าในตลาดหลักทรัพย์ งานวิจัยของ Kyle (1985) นำเสนอตัวแบบที่สะท้อนให้เห็นว่ากำไรสำหรับผู้ที่มีข้อมูลภายในของกิจการแปรผันตรงกับความแปรปรวนของมูลค่าจากการขายสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยง ดังนั้นความแปรปรวนของมูลค่าของสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงผนวกกับข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์อันเกิดจากการรายงานข้อมูลตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินย่อมเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีข้อมูลดีกว่าสามารถทำกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ได้

ในขณะที่รายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาส่งผลให้กำไรมีความผันผวนสูงขึ้นเนื่องจากความไม่แน่นอนของประโยชน์ที่จะได้รับ (Kothari, Laguerre and Leone, 2002) ความผันผวนที่เกิดขึ้นจากประโยชน์ที่อาจได้รับจากการวิจัยและพัฒนาที่ก่อให้เกิดความผันผวนในมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ส่งผลให้ผู้ที่มีข้อมูลภายในดีกว่าสามารถทำกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ได้ Aboody และ Lev (2000) พบว่าการเข้าทำรายการของผู้บริหารของกิจการที่มีรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาสูงก่อให้เกิดกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์ได้มากกว่าการเข้าทำรายการของผู้บริหารของกิจการที่มีรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาต่ำ และนักลงทุนจะมีแรงตอบสนอง

ต่อการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ของผู้บริหารของกิจการสูงกว่าสำหรับกิจการที่มีการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา หลักฐานเชิงประจักษ์จึงชี้ให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีข้อมูลภายในกิจการและผู้ใช้งบการเงินภายนอกที่มีส่วนผลักดันมาจากวิธีการบัญชีที่ไม่อนุญาตให้กิจการรับรู้รายการดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในงบแสดงฐานะการเงิน

รายจ่ายที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาที่รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายประจำงวดมีลักษณะที่ต่างไปจากค่าใช้จ่ายอื่นที่รับรู้ในกำไรหรือขาดทุน นักลงทุนประเมินว่ารายจ่ายจากการวิจัยและพัฒนาจะก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคตและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการตัดสินใจซื้อขายหลักทรัพย์ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาแปรผันตรงกับราคาหลักทรัพย์ (ค่าใช้จ่ายมากทำให้ราคาหลักทรัพย์สูงขึ้น) ต่างจากค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารอื่นที่กิจการได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจแล้วและจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต (ดูงานวิจัยของ Trueman, Wong and Zhang 2000)

ในทางปฏิบัติ กิจการต่างๆ ในประเทศไทยจะไม่แยกแสดงรายการค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ทำให้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแสดงรวมกับค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ให้ประโยชน์แก่กิจการแล้วและจะไม่ให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในอนาคต แนวปฏิบัติเช่นนี้จึงทำให้นักลงทุนไม่สามารถแยกรายจ่ายที่มีผลก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคตประหนึ่งเป็นเงินลงทุนในสินทรัพย์ไม่มีตัวตนได้ และอาจมีผลทำให้อัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E ratio) ของกิจการในประเทศไทยต่ำ เพราะนักลงทุนไม่สามารถประเมินค่าใช้จ่ายที่รับรู้เป็นกำไรหรือขาดทุนแต่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต

¹¹ จากข้อโต้แย้งที่กล่าวมาข้างต้น การไม่รับรู้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนทำให้เกิดความไม่ถูกต้องทั้งในส่วนของความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเชื่อถือได้ ดังนั้นจึงไม่เกี่ยวข้องกับการ trade off ระหว่างลักษณะเชิงคุณภาพทั้งสองประการนี้

งบการเงินที่ขาดความเชื่อถือได้เนื่องจากการไม่รับรู้รายการต้นทุนการวิจัยและพัฒนาจะก่อให้เกิดปัญหาในการกำหนดราคาหลักทรัพย์อย่างเหมาะสม (Chan, Lakonishok, and Sougiannis, 2001) แต่ในสภาพแวดล้อมของการรายงานข้อมูลในบริบทของตลาดทุนนั้น นักวิเคราะห์หลักทรัพย์อาจมีบทบาทที่จะช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและส่งข้อมูลผ่านสู่ตลาดผ่านธุรกรรม การซื้อขายหลักทรัพย์ของนักลงทุน จึงเป็นไปได้ที่นักวิเคราะห์ หลักทรัพย์จะสามารถช่วยให้ข้อมูลเพื่อชดเชยข้อมูลที่บกพร่องในเรื่องต่างๆ ที่ได้นำเสนอมา

งานวิจัยเชิงประจักษ์พบว่านักวิเคราะห์หลักทรัพย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีส่วนช่วยให้ให้นักลงทุนกำหนดราคาหลักทรัพย์ได้ดีขึ้นผ่านพยากรณ์ทางการเงิน สำหรับกิจการที่มีระดับของรายจ่ายจากการวิจัยและพัฒนาสูง การพยากรณ์ของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์สามารถอธิบายความแปรปรวนของผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ที่เกินกว่าปกติได้ถึง 43% เมื่อเทียบกับกิจการที่มีระดับของรายจ่ายจากการวิจัยและพัฒนาในระดับกลาง (22%) และระดับต่ำ (11%) หลังจากควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ของกิจการที่อยู่ในงบการเงิน (Amir, Lev and Sougiannis, 2003) หลักฐานเชิงประจักษ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักวิเคราะห์มีส่วนร่วมในการประมวลผลข้อมูลและช่วยให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแก่นักลงทุนเพิ่มเติมไปจากข้อมูลที่นักลงทุนได้รับจากงบการเงิน ทำให้ราคาหลักทรัพย์สะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการวิจัย และพัฒนาบางส่วน

แม้ว่านักวิเคราะห์หลักทรัพย์จะมีส่วนช่วยให้การให้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการวิจัยและพัฒนาที่อยู่นอกงบแสดงฐานะการเงินแก่นักลงทุน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์งบการเงินและการจัดทำพยากรณ์ทางการเงิน แต่นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา อาจยังไม่ได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวในการพยากรณ์ทางการเงิน

อย่างสมบูรณ์ Amir, Lev และ Sougiannis (2003) ยังพบต่อไปว่าพยากรณ์ทางการเงินของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์สำหรับกิจการที่มีรายจ่ายจากการวิจัยและพัฒนาสูงมีความลำเอียง (Bias) สูง และมีความแม่นยำ (Accuracy) ต่ำกว่ากิจการที่มีรายจ่ายดังกล่าวน้อยกว่า หลักฐานเชิงประจักษ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานว่าพยากรณ์ทางการเงินของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ยังไม่ได้สะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาอย่างสมบูรณ์

การรับรู้รายจ่ายที่มีศักยภาพในการก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเป็นค่าใช้จ่าย เนื่องจากกิจการไม่สามารถรับรู้รายการดังกล่าวเป็นสินทรัพย์ได้ตามแนวปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินทำให้นักลงทุนกำหนดราคาหลักทรัพย์ไม่เหมาะสม และทำให้ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวสามารถทำกำไรจากการลงทุนในหลักทรัพย์ได้เกินกว่าระดับปกติหลังจากปรับปรุงความเสี่ยงอื่น นอกจากนั้น หลักฐานเชิงประจักษ์ยังชี้ให้เห็นว่าการนำเสนอข้อมูลที่มีจุดอ่อนดังกล่าวเปิดช่องทางการให้เกิดการซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลภายในได้ แม้ว่านักวิเคราะห์หลักทรัพย์จะมีบทบาทในการประมวลผลข้อมูลและใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบในการพยากรณ์ทางการเงิน ซึ่งนักลงทุนทั่วไปใช้ในการตัดสินใจและทำให้ราคาหลักทรัพย์สะท้อนข้อมูลดังกล่าวบางส่วน แต่พยากรณ์ทางการเงินของนักวิเคราะห์ที่อาจยังไม่ได้สะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจของต้นทุนการวิจัยและพัฒนาอย่างสมบูรณ์

สรุป

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน กำหนดให้กิจการรับรู้สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการเองภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด เนื่องจากความไม่แน่นอนในประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต บทความนี้ นำเสนอหลักการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน และ

หลักฐานเชิงประจักษ์ว่ารายการดังกล่าวมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนากับผลการดำเนินงานในอนาคต รวมถึงเหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่าบางกิจการสามารถแยกการรายการดังกล่าวออกจากต้นทุนการพัฒนาธุรกิจโดยรวมได้

ในการพิจารณาลักษณะเชิงคุณภาพหลักของข้อมูลบัญชี ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเชื่อถือได้ ผู้มีส่วนได้เสียมักหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อถือได้ของข้อมูลบัญชีขึ้นมาอ้างในการตัดสินใจให้กิจการสามารถรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในขอบเขตที่จำกัด บทความนี้ได้นำเสนอบทวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของความผิดพลาดจากการประมาณการมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน และเสนอว่าความผิดพลาดที่น่าจะมีจำนวนเงินที่ไม่มีสาระสำคัญเมื่อเทียบกับจำนวนเงินของรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนส่งผลให้การไม่รับรู้รายการดังกล่าวทำให้ข้อมูลมีข้อผิดพลาดที่สำคัญและขาดความเชื่อถือได้

สาระสำคัญของรายการ คือ ความสามารถในการทำให้ผู้ใช้งบการเงินตัดสินใจผิดพลาดในบริบทต่างๆ หากข้อมูลไม่ได้รับการนำเสนอในงบการเงิน หรือได้รับการนำเสนอในงบการเงินอย่างผิดพลาด งานวิจัยแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่านักลงทุนตัดสินใจกำหนดราคาหลักทรัพย์หุ้นสามัญผิดพลาดเนื่องจากรายการต้นทุนจากการวิจัยและพัฒนาเอื้อให้เกิดการใช้ข้อมูลดังกล่าวในการทำกำไรจากการซื้อขายหลักทรัพย์เกินกว่าระดับปกติหลังจากควบคุมความเสี่ยงต่างๆแล้ว ดังนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการวิจัยและพัฒนาจึงเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ดังที่งานวิจัยได้ให้หลักฐานเชิงประจักษ์ว่านักลงทุนใช้ข้อมูลดังกล่าวในการกำหนดราคาหลักทรัพย์และประเมินว่ารายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาเป็นการลงทุนที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต ไม่ใช่รายจ่ายที่หมดคุณค่าไปแล้ว

นักวิเคราะห์หลักทรัพย์มีส่วนช่วยในการประมวลผลข้อมูลผ่านกระบวนการวิเคราะห์งบการเงินและจัดทำพยากรณ์ทางการเงิน ทำให้นักลงทุนมีข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ หลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานว่าพยากรณ์ทางการเงินของนักวิเคราะห์ช่วยให้อข้อมูลส่วนเพิ่มแก่นักลงทุนในการตัดสินใจลงทุน นอกเหนือจากข้อมูลในงบการเงิน แต่พยากรณ์ทางการเงินของนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ยังไม่ได้สะท้อนข้อมูลดังกล่าวอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้พยากรณ์ทางการเงินสำหรับกิจการที่มีต้นทุนการวิจัยและพัฒนาสูงมีความลำเอียงสูง และมีความแม่นยำต่ำกว่าพยากรณ์สำหรับกิจการที่มีต้นทุนการวิจัยต่ำ

นอกจากนั้น ความไม่สม่ำเสมอในมาตรฐานการรายงานทางการเงินยังเกิดขึ้นจากข้อกำหนดที่ให้วัดมูลค่าของรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนในบริบทของการรวมธุรกิจตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 3 ที่ให้ตัวอย่างของรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้แก่ ชื่อผลิตภัณฑ์ ซึ่งมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 ระบุว่ารายการดังกล่าวไม่สามารถแยกออกจากต้นทุนการพัฒนาธุรกิจได้จึงไม่รับรู้รายการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าหากกิจการไม่สามารถแยกการรายการดังกล่าวออกได้ กิจการไม่น่าจะระบุรายการดังกล่าวในการรวมธุรกิจได้เช่นกัน

การไม่แสดงรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่เกิดขึ้นภายในกิจการอาจก่อให้เกิดปัญหาจากความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ งบการเงินมีวัตถุประสงค์ทั่วไปในการให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้งบการเงินที่มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลของกิจการอย่างจำกัด เพื่อให้ให้นักลงทุนรายย่อยไม่เกิดความเสียเปรียบในการเข้าทำธุรกรรมในตลาดหลักทรัพย์ การนำเสนอข้อมูลที่ขาดความเชื่อถือได้และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อาจก่อให้เกิดปัญหาจากความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล และเปิดช่องทางให้เกิดการทำธุรกรรมซื้อขายหลักทรัพย์

โดยใช้ข้อมูลภายในได้ ความเสียเปรียบในการเข้าทำ
ธุรกรรมอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นใจของนักลงทุนรายย่อย
โดยทั่วไป และอาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของตลาดได้
ถึงเวลาแล้วหรือยังที่คณะกรรมการกำหนด
มาตรฐานการบัญชีจะได้ย้อนกลับมาพิจารณาประเด็น

เกี่ยวกับการวัดมูลค่าและรับรู้รายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตน
อีกครั้ง เพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวคิด
ในแม่บทการบัญชีและเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อมูล
บัญชีที่อาจไม่มีลักษณะเชิงคุณภาพที่ก่อให้เกิดประโยชน์
ในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Aboody, David, and Baruch Lev, 2000. "Information Asymmetry, R&D, and Insider Gains", **Journal of Finance**, Volume 55, Number 6, p. 2747-2766.
- Amir, Eli, Baruch Lev, and Theodore Sougiannis, 2003. "Do Financial Analysts Get Intangibles?", **European Accounting Review**, Vol.12, Iss.4, p.635-659.
- Bublitz, Bruce, and Michael Ettredge, 1989. "The Information in Discretionary Outlays: Advertising, Research, and Development", **Accounting Review**, Volume 64, Issue 1, p.108-125.
- Chan, Louis K. C., Josef Lakonishok, Theodore Sougiannis, 2001. "The Stock Market Valuation of Research and Development Expenditures", **Journal of Finance**, Vol.56, Iss.6, p. 2431.
- International Accounting Standards Board, International Financial Reporting Standards No.13, 2011. Fair Value Measurement.
- International Valuation Standards Council, Exposure, 2009. Draft: Revised International Valuation Guidance Note No.4 "Valuation of Intangible Assets".
- Kothari, S. P., Ted Laguerre, and Andrew Leone, 2002. "Capitalization Versus Expensing: Evidence on the Uncertainty of Future Earnings from Current Investment in PP&E and R&D, **Review of Accounting Studies**, Volume 7, Issue 4, p.355-382.
- Kyle, Albert, 1985. "Continuous auctions and insider trading", **Econometrica**, Volume 6, p.1315-1335.
- Lev, Baruch, and Theodore Sougiannis, 1996. "The Capitalization, Amortization, and Value-relevance of R&D", **Journal of Accounting and Economics**, Volume 21, p.107-138.

Sougiannis, Theodore, 1994. “The Accounting Based Valuation of Corporate R&D”, **Accounting Review**, Vol.69, Iss.1, p.44.

Trueman, Brett M., M.H. Franco Wong, X.J. Zhang, 2000. “The Eyeballs Have It: Searching for the Value in Internet Stocks”, **Journal of Accounting Research**, Volume 38, Supplement, p.137-162.

ภาษาไทย

สภาวิชาชีพบัญชี, 2552. แม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552).

สภาวิชาชีพบัญชี, 2552. มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 8 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง นโยบายบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี และข้อผิดพลาด.

สภาวิชาชีพบัญชี, 2552. มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน.